

Zvláštní význam školních zahrad a přestávek venku

„Škola a její pozemky by měly stimulovat proces dětského rozvoje. Bezprostřední krajina, ve které škola stojí, je důležitá a může být bohatým zdrojem pro učení.“

– Eileen Adams¹

Učit se venku lze jistě kdekoli, ale vlastní školní zahrada to usnadňuje a navíc může přinášet dětem i další výhody. Proto jsme se rozhodli věnovat významu školních zahrad a přestávek venku tento zvláštní prostor.

Školní zahrada skýtá blízké prostředí, které může mnoha učitelům cestu ven ve výuce ulehčovat.^{57, 37} Učit se venku ve známém prostředí je představitelnější, je snazší se na to nachystat a obvykle to ani není daleko. Dobrá přírodní zahrada je také předem připravená pro výuku venku. Je vhodné, pokud někdo už v jejím návrhu promyslel prvky, které v ní výuku usnadní, například ukázkové biotopy, experimentální či pracovní prostory anebo i vhodná místa na shromáždění a usazení všech studentů, kde je možné jim něco říci, kde mohou psát apod.⁵⁷

Školní zahrada a další přírodní školní pozemky však přináší dětem i další benefity. Už jsme viděli v kapitole o delším soustředění, že zelené prostředí škol, především se stromy, má vliv na obnovení pozornosti dětí a jejich vzdělávací výsledky. Pouhý

výhled do blízké zeleně žákům prospívá, tím spíše přímý kontakt s ní.

Přírodní prostředí dále působí na žáky i o přestávkách a po vyučování, za předpokladu, že školní zahrada mohou svobodně využívat. Mnoho různých výzkumů ukázalo, že děti si raději hrají na zelených místech než na asfaltu či jiném umělém povrchu.^{86, 100, 127, 178, 189, 205} Dokonce i dětská hra se v přírodním prostředí proměňuje. Zatímco klasická hřiště podporují především fyzickou zdatnost dětí, přírodní hřiště a zahrady přinášejí podněty pro větší rozvoj kreativity, představivosti a sociálních vazeb.^{73, 95, 100} Přírodní prostředí nabízí dětem pestřejší paletu her i pohybu a podporuje zapojení všech dětí navzdory jejich rozdílům.^{13, 57, 58}

Má to až nečekané souvislosti a důsledky. Studie Susan Herrington and Kena Studtmanna například ukázala, že na hřišti s obvyklými konstrukčními herními prvky dominovaly v sociální hierarchii děti, které byly silnější, rychlejší a vylezly výše. Když na hřiště přibyly stromy a přírodní

materiál, původní herní prvky začaly být méně využívány a přírodní prostředí se stalo centrem pro rozvoj vztahů a fantazijní hru dětí. Změnila se i hierarchie dětské skupiny ve prospěch dětí, které se lépe vyjadřovaly a měly větší „kreativitu a představivost, čím vším by místo mohlo být“.⁹⁵

Velkým přínosem pro odpočinek, obnovení pozornosti v průběhu vyučování, ale i celkový rozvoj dětí mají přestávky venku. Kdysi byly běžnou realitou rozšířenou prakticky po celém světě. Na mnoha místech se však v posledních desetiletích od přestávek venku upustilo, ať už pod tlakem na výsledky v nabitém kurikulu anebo z rostoucích obav o bezpečnost dětí.¹⁷² Dnes se ukazuje, že tato strategie k ničemu nevede. Výzkumy prokazují příznivý vliv přestávek jak na lepší pozornost a chování

dětí ve třídě,^{7, 158} snížení stresu a rozvoj přátelských vztahů,¹⁰⁰ tak na lepší výsledky v testech.¹⁸² Přestávky, které děti stráví volnou hrou v přírodním prostředí, jim také v hojné míře přináší to, co jim výuka ve třídě často nedokáže poskytnout – pocit autonomie, kompetentnosti a sounáležitosti se spolužáky.¹⁰⁰

Výzkum Wendy Titman dokonce ukazuje, že zahrady a školní pozemky fungují jako skryté kurikulum školy. Děti si velmi dobře uvědomují, jak vypadají školní pozemky školy, nakolik odpovídají jejich potřebám a co všechno na nich mohou dělat. Míru péče dospělých o prostředí školy děti čtou jako signál toho, jak moc dospělým záleží i na nich, na dětech.²⁰⁵ Tuto pozoruhodnou studii blíže představíme na další straně.

„Instalace stromů, keřů a dalších rostlin přinesla velkou změnu a nabídla dětem různé možnosti, takže už nemusí pouze hrát fotbal anebo se upotit k smrti na asfaltu v červnu.“

– ředitel školy⁵⁷